

TKP VE SOVYETLER'DEN ALINAN PARALAR

Aydınlık Gazetesi, 11 Ocak 2020

Yıldırım Koç

1922-1938 döneminde Kemalist Devrim'in TKP'ye ilişkin tavrını değerlendirirken, TKP'nin Komintern'e bağlılığı ve Sovyetler Birliği'nden aldığı maddi destek mutlaka dikkate alınmalıdır.

Mustafa Kemal Paşa da Sovyet Rusya'dan destek aldı; ancak bunun karşılığında Sovyet Rusya'nın emrine girmedir. TKP ise maddi destek aldı; ama Komintern'i dış politikası için kullanan Sovyet Rusya'nın talimatları doğrultusunda hareket etti.

TKP'NİN KOMİTERN'E BAĞLILIĞI

Komünist Enternasyonal'in tüzüğüne göre, çeşitli ülkelerdeki komünist partileri, "Komünist Enternasyonal Seksiyonu" olarak adlandırılmaktadır (M.2). Bu nedenle TKP, gerçekte "Komünist Enternasyonal Türkiye Seksiyonu" idi.

Tüzüğe göre (Madde 13) "Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin kararları Komünist Enternasyonal'in tüm Seksiyonları için bağlayıcıdır ve derhal uygulanmalıdır."

TKP'de yönetim organlarından istifa bile, Komintern'in onayına tabiydi: "Madde 30. Çeşitli seksiyonların merkez komitelerinin bireysel üyelerinin veya üye gruplarının görevden istifası Komünist hareket açısından yıkıcı kabul edilmektedir. Partideki önderlik görevleri, bu görevi üstlenen kişiye değil, bir bütün olarak Komünist Enternasyonal'e aittir. Çeşitli seksiyonların merkezi önderlik birimlerinin seçilmiş üyeleri, görev süreleri sona ermeden ancak Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin onayı ile istifa edebilirler. Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin onayı olmadan seksiyonların Merkez Komiteleri tarafından kabul edilen istifalar geçersizdir."

TKP'YE MADDİ DESTEK

Kemalist Devrim'in TKP'ye kuşkuyla yaklaşmasının nedenlerinden biri, TKP'nin çalışmalarında yurtdışından gelen kaynakları kullanmasıydı. TKP'nin çok eski kadrolarından ve bir dönem yöneticilerinden Bilal Şen, Anılarında şunları yazıyordu: "Aklı başında olan, samimi, namuslu, kendi kaprislerine esir olmayan her Türk komünisti, Sovyetlerin kardeş yardımı olmadan savaşta başarı kazanamayacağını bilir. SBKP yardımının yüce önemini anlar. Onun maddi ve manevi fikri yardımı candan ister." (Akbulut, Erden-Tosun, Ersin, *Bilal Şen, Anılar, Notlar*, Genişletilmiş İkinci Baskı, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul 2019, s.184)

Bu yardım birkaç biçimde gerçekleştirildi.

Bir yöntem, Komünist Enternasyonal'in TKP'ye düzenli olarak verdiği paraydı. İkinci yöntem, Uluslararası Kızıl Yardım (MOPR) örgütü aracılığıyla yapılan yardımlardı. Üçüncü yöntem, TKP yöneticilerinin bazılarının Sovyetler Birliği'ne ait olup Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerde çalışmalarıydı. Dördüncü yöntem ise, gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda somut bilgi olmayan Profintern (Komintern'e bağlı Sendikalar Kızıl Enternasyonal) yardımlarıdır.

Uluslararası Kızıl Yardım (MOPR) örgütü Komünist Enternasyonal'in 1922 yılında toplanan 4. Kongresi'nde 30 Kasım 1922 tarihinde yapılan görüşmede kabul edilen kararla kuruldu. Bu örgütün amacı, "kapitalizmin hapse atılmış kurbanlarına maddi ve manevi yardım" sağlamaktı. (Riddell, John (ed.), *Toward the United Front, Proceedings of the Fourth Congress of the Communist International-1922*, Brill, Leiden, 2012, s. 959-961)

SENDİKALAR KIZIL ENTERNASYONALI'NDEN PARA TALEBİ

TKP'den Profintern'e (Komintern'e bağlı Sendikalar Kızıl Enternasyonal) gönderilen Aralık 1924 tarihli yazıda Profintern'den toplam 2130 dolar tutarında "düzenli sübvansiyon" talep ediliyordu (Bu tarihlerde 31,1 gram altının fiyatı 20,67 Dolardı):

"Yaklaşık 6 aydır, Türkiye işçi hareketi yeni bir atılım içinde. (...) Ne yazık ki TKP'nin sendikal komisyonu Profintern'den hemen hemen hiçbir destek almadığından, bu hareketlere çok etkili biçimde

yardımcı olma ve mümkün olan yararların hepsini sağlama durumunda değil. (...) Birinci olarak Teali'ye (Amele Teali Cemiyeti, Y.K.) düzenli maddi yardım vermemiz gerekiyor. Sonra ücretli en az iki sendikal teşkilatçıya sahip olmamız ve bunların mahalli teşkilatlara tavsiyede bulunmak ve hatalarını yerinde düzeltmek üzere seyahat etmelerini sağlamamız gerekiyor. Üçüncü olarak, teşkilatların faaliyetini teşvik etmek ve emekçi yığınların bilincini uyandırmak için haftalık veya on beş günlük bir işçi gazetesi kurmamız gerekiyor. Bu konuda Profintern'den talep ettiğimiz sübvansiyon ile ilgili bir bütçe hazırladık. Sonuçları, partimizin sendikal çalışmalara hâlihazırda sağladığı yardımı hesaba katarak çıkarttık. Profintern'den talebimiz yıllık İKİ BİN doları biraz aşıyor." (Akbulut, Erden-Tunçay/b, Mete, *İstanbul Komünist Grubun'dan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi'ne, 1919-1926, 2. Cilt, 1924-Mart 1925, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2013;172-173*)

KOMİTERN'DEN ALINAN PARA

Şefik Hüsnü'nün 4 Temmuz 1925 ve 15 Temmuz 1925 tarihlerinde TKP Merkez Komite Sekreteri Vedat Nedim Tör'e gönderdiği talimat şöyleydi:

"Hâlihazırda Partinin en ivedi görevleri, taşranın merkezle bağlarını pekiştirdikten sonra, yazılı propaganda faaliyetini gecikmeksizin yeniden başlatmak ve parti basınına canlandırmak; bu alanda tanınmamış yoldaşların ustaca sızması yoluyla sendikalarla bağlarımızı yeniden kurmak; gençlik kadrolarını yeniden oluşturmak; ve nihayet Aydınlık kütüphanesini yeniden açmaktır. Bu görevlerin hepsinin yerine getirilmesi için, KEYK (Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi, Y.K.) Partinin emrine aylık bin yüz lira veriyor: Bunun 450'si 6 profesyonel militanı Partinin hizmetine koymak, 200'ü broşürler için, 250'si gazete için, 100'ü ev ve büro kiralamak için ve 100'ü kütüphane için kullanılacak. Hapishanedeki yoldaşlarımız için MOPR'dan aylık 150 dolarlık bir yardım sağladık." (Akbulut, Erden-Tunçay/c, Mete, *İstanbul Komünist Grubu'ndan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi'ne, 1919-1926, 3. Cilt, Mart 1925-Mayıs 1926, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2013;49-50*)

MOPR (ULUSLARARASI KIZIL YARDIM) YARDIMLARI

Şefik Hüsnü, 15 Ağustos 1925 tarihinde Komintern "Doğu Seksiyonu Yönetimine" yazdığı mektupta şunu söylemektedir: "MOPR yardımının ve partinin düzenli sübvansiyonunun gönderilmesini takip etmek gereklidir." (Akbulut;Tunçay, a.g.k., s.57)

TKP'nin ve TKP üyelerinin yurtdışından maddi destek almaları konusu 1927 tevkifatı sırasında kamuoyuna yansıdı. 22 Ocak 1928 tarihli Akşam Gazetesi'nde TKP Merkez Komite Sekreteri Vedat Nedim Tör'ün şu ifadesi yer almaktadır: "Yine kendi itirafatından tahakkuk ediyor ki, Vedat Nedim Bey, katib-i umumiliği işgal eylediği müddet zarfında 'Moper' ismindeki Beynelmilel İnkılâp Mübarizlerine Yardım müessesesinden her ay iki bin lirayı müteceviz bir meblağ almakta ve bu meblağı o zaman mahbus bulunan arkadaşlarına, bunların ailelerine ve komünistlerden işsiz kalanlara dağıtmakta imiş." (Atasoy, Emel Seyhan (der.), *1928 TKP Davası, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2008, s.130*)

Vedat Nedim Tör'ün mahkemedeki ifadesinde de bu yardım anlatılıyordu: "Mevkuf arkadaşlara Moskova'dan, kızıl yardım teşkilâtı tarafından gönderilen paraları taksim ile dağıttık; Moskova ve Harici Büromuz bizden daha fazla faaliyet ve tahrikât istediler; gazetelere aksedecek faaliyetler göremeyince de Üçüncü Enternasyonal Merkez-i Umûmisinden muntazaman gönderilen 1000 dolarlık tahsisat kesildi." (Tevetoğlu, Fethi, *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler (1910-1960)*, Ankara, 1967, s.399)

TKP yöneticilerinin bazıları Türkiye'deki Sovyet şirketlerinde çalışıyordu: "Komünist Partisi'nin para desteği yapmak için kullandığı kaynaklar bir takım Rus teşekkülleri idi. Mesela, Merkez Komite üyelerinin mühim bir kısmı bu teşekküllerde çalışmakta idiler: Hamdi Şamilof, Rus Harici Ticaret Bankası'nda; Hüsnü Said Sovyet Vapur Acentası'nda; Vedat Nedim (Tör) Askot Şirketi'nde; Şevket Süreyya (Aydemir) Neft-Sendikat'da memur idiler." (Tevetoğlu, a.g.k.,1967, s.400)